

Tunteet tutuiksi varhaisiän musiikinopetuksessa

Sinikka Kivelä

Pedagoginen opinnäytetyö
Toukokuu 2010

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) KIVELÄ, Sinikka	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	Päivämäärä 12.5.2010
	Sivumäärä 17	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi Tunteet tutuiksi varhaisiän musiikinopetuksessa		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) HANNULA, Kaija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tarkasteltiin tunnetaitojen nivoutumista varhaisiän musiikinopetukseen. Opinnäytetyössä selvitettiin, millaista on tunnetaitopainotteinen varhaisiän musiikinopetus ja miten se eroaa tavallisesta varhaisiän musiikinopetuksesta ja musiikkiterapiasta. Tunnetaitopainotteisessa varhaisiän musiikinopetuksessa musiikki on sekä ilmaisun väline että itse tarkoitus. Opinnäytetyössä käsiteltiin myös lasten tunnetaitojen kehitystä erityisesti viisi- ja kuusivuotiaiden lasten osalta.</p> <p>Opinnäytetyössä havaittiin, että musiikki on hyvä väline tunnetaitojen kehittämiseen, sillä musiikki antaa mahdollisuuden tunteiden ja ajatusten ilmaisuun myös ilman sanoja. Opinnäytetyö perustui kirjallisiin lähteisiin ja kirjoittajan omiin havaintoihin.</p> <p>Opettajan tulee pohtia omia toimintatapojaan vuorovaikutukseen ja tunnetaitoihin liittyen. Opettaja toimii tärkeänä esimerkkinä lapsille tunnetaitojen harjoittelussa. Sen vuoksi opettajan on hyvä osata huomioida sekä ryhmä kokonaisuutena että ryhmän jäsenet yksilöinä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) varhaisiän musiikinopetus, tunnetaidot, tunneäly, tunne-elämän kehitys		
Muut tiedot		

Author(s) KIVELÄ, Sinikka	Type of publication Diploma project (5 ECTS credits)	Date 12.5.2010
	Pages 17	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title Understanding emotions through early childhood music education		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) HANNULA, Kaija		
Assigned by		
Abstract <p>The topic of this diploma project was emotional intelligence integrated into early childhood music education (ECME). This study focused on the differences between emotional intelligence oriented ECME and conventional ECME and musicotherapy. In the emotional intelligence orientated ECME, music works both as a means of expression and as a purpose itself. The emotional development in early childhood was also examined, with special emphasis given to five- to six-year-old children.</p> <p>It was found that music is a good tool for development of emotional intelligence, because music allows the expression of thoughts and feelings even without words. The study was based on both earlier literary works and the author's own experiences.</p> <p>The teacher should be aware of his/her behaviour related to social interaction and emotional intelligence. The teacher gives the children an important example on how to use emotional intelligence. That is why it is important for a teacher to know how to pay attention to both the whole group and its individual members.</p>		
Keywords early childhood music education, emotional intelligence, emotional development		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 LAPSEN TUNNETAITOJEN KEHITYS.....	3
2.1 Mitä tunnetaidot ovat?	3
2.2 Lapsen tunnetaitojen kehitys ensimmäisinä elinvuosina	4
2.3 Lapsen tunnetaitojen kehitys viisivuotiaana	5
2.4 Lapsen tunnetaitojen kehitys kuusivuotiaana	6
3 TUNNETAIDOT VARHAISIÄN MUSIIKINOPETUKSESSA	7
3.1 ”Tavallisen muskarin” ja tunnetaitopainotteisen varhaisiän musiikinopetuksen eroavaisuudet	7
3.2 Musiikkiterapian ja tunnetaitopainotteisen varhaisiän musiikinopetuksen eroavaisuudet	8
3.3 Miksi ja miten musiikki voi auttaa tunnetaitojen edistämisessä varhaisiän musiikinopetuksessa?	9
4 OPETTAMINEN JA TUNNETAIDOT.....	12
4.1 Opettaja "tiennäyttäjänä" ja elävänä esimerkkinä	12
4.2 Lapsiryhmän hallinta ja yksilöiden huomioiminen.....	14
5 POHDINTA	15
LÄHTEET	17
LIITTEET	18
Liite 1. Naururulla.....	18
Liite 2. Tuntisuunnitelma	19

1 JOHDANTO

Varhaisiän musiikinopettajan työ on musiikin opettamista, mutta myös kasvattajana olemista. Kasvattajan yhtenä tehtävänä on antaa lapselle eväitä elämässä eteen tulevien haasteiden kohtaamiseen. Elämässä tunnetaitojen merkitys on suuri. Kun oppii tunnistamaan, käsittelemään, hyväksymään ja ilmaisemaan tunteita, ihminen tulee helpommin toimeen itsensä ja muiden kanssa.

Lapsilla ei aina välttämättä ole sanoja kaikille tunteilleen ja ajatuksilleen. On kuitenkin hyvä, jos mielessä olevat asiat saa ulos ja voi tarkastella itseään ja tunteitaan mahdollisesti myös jonkun aikuisen kanssa. Musiikin sanaton kieli voi olla se keino, jolla lapsi saa ilmaistua omaa sisäistä maailmaansa, kun sanoja ei löydy tai ne eivät riitä.

Tunnetaidot kiinnostivat minua niin paljon, että päätin perustaa syksyllä 2008 5-6-vuotiaille lapsille tarkoitetun tunnetaitoja painottavan varhaisiän musiikinopetusryhmän nimeltään Naururulla (ks. Liite 1). Idea tällaisesta ryhmästä oli täysin omani, enkä ole kuullut kenenkään pitäneen tällaista varhaisiän musiikinopetusryhmää aiemmin. Tässä pedagogisessa opinnäytetyössäni tuon esille joitakin Naururulla-ryhmässä syntyneitä ajatuksiani ja havaintojani. Siitä huolimatta, että materiaalia tunnetaidoista varhaisiän musiikkikasvatuksessa on niukasti saatavilla, tartuin aiheeseen innokkaasti. Tutkin ja pohdin sitä, miten ja missä määrin tunnetaitoja voi opettaa varhaisiän musiikinopetusryhmässä, sekä mitä tunnetaitojen opettaminen vaatii opettajalta. Tarkastelen myös sitä, millaiset valmiudet 5-6-vuotiailla lapsilla on tunneasioiden käsitteilyyn ja ilmaisemiseen

Koen työni aiheen ajankohtaisena, sillä viime vuosina tunnetaidoista on alettu puhumaan ja kirjoittamaan enemmän. Ajankohtaiseksi työni tekee myös se, että julkisuudessa on ollut paljon keskustelua lasten ja nuorten hyvinvoinnista kouluissa tapahtuneiden ampumavälikohtausten ja nuorten väkivallan takia. Kiinnittämällä huomiota tunnetaitoihin myös varhaisiän musiikinopetuksessa perusta lasten psyykkiselle hyvinvoinnille vahvistuu.

2 LAPSEN TUNNETAITOJEN KEHITYS

2.1 Mitä tunnetaidot ovat?

Tunnetaito-käsite on melko uusi, eikä se ole vielä täysin vakiintunut. Sen vuoksi tälle sanalle on myös muita vastineita kirjoittajasta ja hieman näkökulmastakin riippuen. Tunnetaidoista on alettu viime vuosina puhua ja kirjoittaa enemmän, joten aihe on hyvin ajankohtainen.

Käytämme tunnetaitoja päivittäin vaistomaisesti ja tietoisesti. Ne ovat osa sosiaalista käyttäytymistämme ja ohjaavat osaltaan ajatuksiamme ja unelmiamme, tekojamme ja päätöksiämme. On tärkeää osata tunnistaa, kokea ja näyttää tunteita, mutta myös hillitä omia tunteita tilanteesta riippuen. (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 12-13.)

Kasvatustieteilijä Tiia Isokorpi käyttää 'tunnetaito' -sanon sijaan 'tunneäly' -sanaa. Isokorpi kannattaa Mayerin ja Saloveyn (1997) määritelmää, jossa tunneälyä nimitetään ryhmäksi mentaalisia kykyjä. Tunneäly ilmenee tunneälytaitoina, joihin kuuluvat seuraavat tekijät: tunteiden tiedostaminen itsessä ja toisissa sekä omien tunteiden ilmaiseminen, tunteiden helpottaminen, ymmärtäminen sekä tunteiden hallinta. Omien tunteiden tiedostaminen tarkoittaa sitä, että opettaja havaitsee, minkälaisia tunteita hänessä herää erilaisissa ohjaus- ja opetustilanteissa. Toisten tunteiden tunnistamista on sen ymmärtäminen, että ihmiset kokevat asioita samassa tilanteessa eri tavoin. Tunneilmaisuja voi havaita toisissa suorina tunneilmaisuuina ja epäsuorasti sanattomien viestien, eleiden ja ilmeiden ja keuhkokokemusten avulla. Tunteiden helpottaminen tarkoittaa negatiivisten tunteiden laimentamista. Muuttamalla ajatustaan ja toimintaansa ihminen voi vähitellen muuttaa tunnekokemustaan toisenlaiseksi. Tunteiden ymmärtäminen ja niiden rehellinen selittäminen tarkoittavat sen tutkimista, miksi jokin tunne aktivoituu itsessä. Tunteiden hallinta puolestaan tarkoittaa sitä, että osaa käyttää tunteita omia päämääriä ja tavoitteita tukevalla tavalla. (Isokorpi 2004, 19-21.) Isokorpi ei tässä yhteydessä kerro tunteiden ilmaisemisesta juuri mitään.

Psykoterapeutti Anne Peltonen ja perhetyöntekijä Tarja Kullberg-Piilola muistuttavat, että paras tapa kokea ja ilmaista tunteita on se, mikä itselle on luonnollisinta. Kun temperamenttinen lapsi saa omalla tavallaan ilmaista tunteensa, hän myös oppii tuntemaan itsensä mahdollisimman hyvin. Jos taas lapselle ei ole luontaista puhua tunteistaan, häntä ei siihen kannata pakottaa. Häntä kuitenkin tulisi rohkaista ilmaisemaan tunteitaan myös sanallisesti, vaikka lyhyestikin. (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 23.)

On tärkeää tietää, miten ilmaista tunteita sopivalla tavalla. Toisten ihmisten tunteiden huomioiminen ja empatian tunteminen on merkittävää sosiaalisten suhteiden kannalta. Esimerkiksi suuttumusta ei ole hyvä ilmaista haukkumalla ja tönimällä. Tunteet eivät itsessään satuta ketään, mutta teot voivat satuttaa. Voidaan siis ajatella, että kaikki tunteet ovat sallittuja, mutta kaikki teot eivät.

2.2 Lapsen tunnetaitojen kehitys ensimmäisinä elinvuosina

Psykologi Daniel Golemanin mukaan perhe on tunteidemme ensimmäinen koulu. Perheessä opimme, mitä tunnemme itseämme kohtaan ja miten muut vastaavat tunteisiimme, miten tunteisiin pitää suhtautua ja millä eri tavoilla niiden pohjalta voi toimia, miten pelkoja ja toiveita ilmaistaan ja miten niitä voi havaita muissa. Lapset eivät opi ainoastaan siitä, mitä vanhemmat heille sanovat ja tekevät, vaan myös näiden tavasta hallita omia tunteitaan ja suhteesta puolisoonsa. (Goleman 2000, 232.)

Tunnetaidot alkavat kehittyä jo lapsen varhaisessa vuorovaikutuksessa vanhempiensa kanssa. Empatia rakentuu itsetuntemukselle: mitä paremmin ymmärrämme omia tunteita, sitä taitavammin luemme muiden mielialoja (Goleman 2000, 127). Pienelle lapselle on tärkeää huomata, että hänen tunteensa hyväksytään ja että ne herättävät muissa samanlaisia tunteita. Jotta vauva tietäisi hoitajan ymmärtävän hänen tunteensa, hoitajan on viestittävä ne hänelle takaisin jollain toisella tavalla. Kun vauva esimerkiksi kiljaisee ihastuksesta, hoitaja vahvistaa tunnetta heijaamalla vauvaa tai lepertelemällä hänelle. Jos vanhemmat eivät osoita empatiaa jotain tiettyä tunnetta kohtaan, kuten ilo, suru tai hellyyden tarve, lapsi lakkaa ilmaisemasta ja mahdollisesti jopa tunte-

masta kyseistä tunnetta. (Goleman 2000, 132-133.)

Lapsen aivot saavuttavat kolmen tai neljän ensimmäisen ikävuoden aikana kaksi kolmasosaa lopullisesta koostaan ja aivojen monimutkaisuus lisääntyy nopeammin kuin koskaan myöhemmin. Tänä aikana tärkeimpien asioiden oppiminen on helpompaa kuin myöhemmin - eikä vähiten tunteiden suhteen. (Goleman 2000, 238-239.) Kasvaessaan lapsi ottaa mallia siitä, kuinka perheessä hyväksytään tai ei hyväksytä tunteita, käsitellään ja ilmaistaan ajatuksia ja olotiloja. Vanhempien tunnetaidot ovat siis avainasemassa lapsen tunteitaiteiden kehittymiselle.

2.3 Lapsen tunteitaiteiden kehitys viisivuotiaana

Viiden vuoden tienoilla lapsi eläytyy helposti erilaisiin tunteisiin ja rooleihin mielikuvituksensa avulla. Hän osaa ilmaista niin elein kuin ilmeinkin tunnelmia ja elämyksiä, eikä hän tarvitse paljonkaan rekvisiittaa. Kasvanut kokemusrasto auttaa lasta seuraamaan monimutkaistakin kertomuksen juonta. Hän tulkitsee itse kuvia ja keksii sarjakuvista tapahtumaketjun. (Jarasto & Sinervo 2000, 62-63) Naururulla-ryhmässä tutkimme kuvia ja miettimme, mitä kuvissa tapahtuu ja miltä kuvissa olevista henkilöistä tuntuu (ks. Liite 1). Lapset osaa- vat keksiä erilaisia tulkintoja kuvien tilanteista. Kerran tutkimme kuvaa, jossa kaukana taustalla oli useita hahmoja rivissä ja yksi hahmo oli kuvassa edustalla. Eräs tulkinta kuvasta oli se, että kaikki kuvan hahmot ovat lähdössä matkalle. Jotkut lapsista taas tulkitsivat kuvan niin, että taustalla olevat hahmot eivät ota edessä olevaa hahmoa leikkiin mukaan ja siksi tuo yksi hahmo on itseksensä ja surullinen.

Tässä iässä syyn ja seurauksen pohtiminen lisääntyy, joten lapsi tekee paljon kysymyksiä. Hän kerää kokonaisuuksia ja kysyy puuttuvia kysymyksiä. Lasta kiinnostaa myös niin sanotut vaikeat kysymykset, kuten syntymä ja kuolema. Lapsen kanssa voi etsiä yhdessä vastauksia ja hyväksyä joskus sen, että kaikkeen ei löydy vastauksia. Viisivuotias lapsi on yhteistyöhaluinen ja avulias. Suhde aikuiseen on aikaisempaa rauhallisempi ja tasapainoisempi, koska lapsi kykenee sanallisesti kertomaan toiveensa ja odotuksensa. Hän osoittaa

myötätuntoa ja hellyyttä, vaikka ei vielä ymmärrä ja reagoi monimutkaisiin tunnetiloihin. Hän osaa olla hienotunteinen, mutta havaitsee taitavasti, mikä toista ärsyttää tai miellyttää. Hän tietää, mitä asiaa on viisainta pyytää äidiltä ja mitä isältä. (Jarasto & Sinervo 2000, 64-66.)

Lapset ovat sosiaalisesti hyvin kiinnostuneita ja puheliaita. He keskustelevat ja jakavat vuoroja sekä leluja. (Jarasto & Sinervo 2000, 67.) Kun Naururullaryhmässä eräällä kerralla tunnin aluksi vaihdettiin kuulumisia, yksi lapsista kertoi lemmikkieläimensä kuolleen. Toiset lapset osoittivat myötätuntoa tämän ikävän tapahtuman vuoksi. He kyselivät tarkentavia kysymyksiä tapahtumasta ja tästä lemmikkieläimestä sekä kertoivat kommentteja omista kokemuksistaan. Tämän pienen keskustelun kommentit ja kysymykset vuorottelivat luontevasti ja toisten sanomia asioita kuunneltiin melko hyvin puhumatta päälle.

2.4 Lapsen tunnetaitojen kehitys kuusivuotiaana

Kuusivuotias pyrkii itsenäistymään ja vahvistamaan omaa tahtoaan. Lapsi pyrkii irtautumaan vanhemmista ja muista aikuisista saadakseen tilaa omalle minälleen. Lapsen tunteet aikuisia kohtaan vaihtelevat suuresta halveksunnasta voimakkaaseen rakkauteen. Hän liikkuu usein kahden vaihtoehdon välillä - nauraa vai itkeä, ollako kiva vai äksy. (Jarasto & Sinervo 2000, 68-69.)

Varhaisiän musiikinopettajat Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen ja Mäkinen muistuttavat, että kuusivuotiaan lapsen mieltä askarruttavia eettisiä kysymyksiä on hyvä pohtia yhdessä. Aikuisen ei tarvitse kuitenkaan tietää kaikkea, vaan hänen tulee vain olla läsnä ja lähellä. Opettajan on hyvä tukea lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa uuden elämänvaiheen – kouluunmenon – edessä. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1993, 51.)

Psykologian professori Mikko Korhakangas toteaa, että esikouluikäiset lapset ymmärtävät ja käyttävät sellaisia piirreilmaisuja kuin hyvä, paha, kiltti, tuhma ja kiva. Ne ovat kuitenkin ikään kuin tulkintoja emootioista, koska ne koskevat kokonaisvaltaisesti henkilöä tilanteessa. Livesleyn ja Bromleyn (1973) mukaan 6-7-vuotias lapsi viittaa tuskin lainkaan persoonallisuuden piirteisiin kuvailles-

saan vapaasti, millaisia toiset ihmiset ovat tai millainen hän itse on; kuvaukset ovat luetteloita havaittavista fyysisistä ominaisuuksista ja yksittäisistä tekemisistä. (Korkiakangas 2005, 194.) Naururullaryhmässä oli eräällä kerralla tehtävänä sanoa yksi mukava asia kustakin ryhmäläisestä. Tehtävä ei ollut aivan helppo, mutta jokaisesta sanottiin kyllä jotain positiivista. Eniten käytettyjä kuvauksia olivat persoonallisuuteen liittyen ”ystävällinen” ja ”kiva kaveri”, muut positiiviset asiat liittyivät johonkin tekemiseen, kuten ”osaa soittaa hyvin” tai ”osaa laulaa hienosti”.

3 TUNNETAIDOT VARHAISIÄN MUSIIKINOPETUKSESSA

3.1 ”Tavallisen muskarin” ja tunnetaitopainotteisen varhaisiän musiikinopetuksen eroavaisuudet

Tavallisessa varhaisiän musiikinopetusryhmässä tuntien suunnittelua ja toteutusta ohjaavat eniten musiikilliset tavoitteet. Tunnetaitojen opetus tulee pääsääntöisesti musiikillisten asioiden oppimisen lomassa sekä niissä vuorovaikutustilanteissa, jotka syntyvät spontaanisti tuntien aikana. On hyvä muistaa, että varhaisiän musiikinopetusta ei pystytä pitämään opettamatta samalla joltain myös tunnetaidoista. Tunneilla toimitaan aina ryhmässä, jossa täytyy oppia ottamaan huomioon myös muut. Myös itseluottamus kasvaa, kun oppii uusia taitoja. Jokainen opettaja pitää tunteja omalla tyylillään, painottaen eri asioita. Joku opettaja voi ottaa tunnetaitojen opettamisen hyvinkin huomioon tunneillaan, vaikka ei varsinaisesti pitäisikään tunnetaitoihin suuntautuvaa varhaisiän musiikinopetusryhmää tai painottaisi kausisuunnitelmassaan erityisesti sosiaalis-emotionaalisia tavoitteita.

Tunnetaitopainotteisessa varhaisiän musiikinopetusryhmässä huomioidaan tunnetaitojen opetus jo tuntisuunnitelmien ja kausisuunnitelmien tasolla. Musiikilliset ja sosiaalis-emotionaaliset tavoitteet ovat yhtä tärkeitä ja tavoitteet vaihtuvat lukuvuoden kuluessa. Sosiaalis-emotionaalisia tavoitteita voivat olla esimerkiksi tunteiden ilmaiseminen sekä tunteen ja teon erot.

Spontaanisti syntyvät vuorovaikutustilanteet, esimerkiksi lasten välille syntyvät kiistat, voidaan ottaa musiikkileikkikoulussa tunnetaitojen opettelun kannalta. Opettajan rooli tilanteen ohjaajana rakentavaan suuntaan on merkittävä.

Tunnetaitoihin painottuvassa varhaisiän musiikinopetusryhmässäni rohkaisin lapsia ilmaisemaan tunteitaan. Pysin huomioimaan tuntisuunnitelmissani sen, että meillä olisi aikaa käsitellä mahdollisesti esiin tulevat lasten ajatukset. Naururulla-ryhmän tunteihin integroituivat luonnollisesti myös muut luovat keinot. Esimerkiksi kuvataiteet, sadut ja näytteleminen olivat mainioita keinoja erilaisien tunteiden ja tilanteiden tutkimiseen.

Koin Naururullan suunnittelun ja toteutuksen haastavana, mutta samalla myös innostavana ja mielenkiintoisena. Tällaisen ryhmän pitäminen vaati myös oman itsensä ja ajatustensa pohtimista. Koin olevani suuressa vastuussa, sillä tuntieni aiheet eivät olleet kovin helppoja. Varhaisiän musiikinopettajan koulutus ei ollut antanut valmiita malleja tällaisen ryhmän pitämiseen, joten minun tuli itse miettiä, suunnitella ja kokeilla, ja sitä kautta pikkuhiljaa oppia ryhmän opettamiseen vaadittavia asioita.

3.2 Musiikkiterapian ja tunnetaitopainotteisen varhaisiän musiikinopetuksen eroavaisuudet

Musiikkipsykoterapeutti Heidi Ahosen mukaan musiikkiterapiassa on kyse terapiasta, jossa musiikkia, sen parantavia ja terapeuttisia elementtejä käytetään välineenä. Musiikkiterapian tavoitteet riippuvat aina asiakkaan lähtötasosta ja ongelmista. Tavoitteena voi olla esimerkiksi kehitysvammaisen lapsen hienomotoriikan parantaminen tai psykiatrisen potilaan psykoosista ulospääseminen. (Ahonen 1997, 30-31.)

Musiikkiterapia eroaa musiikkikasvatuksesta siinä, että musiikkiterapiassa musiikki on väline, ei itsetarkoitus. Musiikkikasvatuksessa tavoitteet ovat yleensä enemmän tai vähemmän musiikillisia tavoitteita, kun taas musiikkiterapiassa tavoitteet ovat melkein aina muita kuin musiikillisia. Tosin musiikkikasvatuksessakin on asetettu monia yleisinhimillisiä tavoitteita, kuten itseil-

maisun ja kokonaispersoonallisuuden kehittyminen. Pääpaino on usein kuitenkin tekniikassa ja musiikillisessa tuotoksessa. Musiikkiterapiassa painotetaan sitä, mitä ihminen kokee tai tuntee, millaisia havaintoja hän tekee itselleen tai omasta elämästään ja millä tavalla hän voi purkaa tunteitaan ja läpityöskennellä niitä. (Ahonen 1997, 22.)

Tunnetaitoja painottavassa varhaisiän musiikinopetusryhmässä tavoitteena on kehittää musiikillisia taitoja sekä kasvattaa itsetuntemusta ja sosiaalisia taitoja musiikin keinoin. Tällaisessa ryhmässä on mahdollista ilmaista mahdollisia omia huoliaan tai ongelmiaan, mutta niihin ei syvennyttä kuten terapiassa. Vakavista asioista, kuten esimerkiksi surusta vanhempien eroon liittyen, voidaan keskustella hieman syvemmin vaikka tunnin jälkeen. Asiaa voidaan käsitellä vanhempien kanssa, ja tilanteen vaatiessa opettaja voi kehottaa kääntymään myös ammattiauttajan puoleen. Pääsääntö on, että tunnetaitoihin painottuva musiikkileikkikoulu ei ole terapiaryhmä.

3.3 Miksi ja miten musiikki voi auttaa tunnetaitojen edistämässä varhaisiän musiikinopetuksessa?

Lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita laulamista, soittamisesta ja erilaisista musiikkileikeistä. Lasten voi olla joskus vaikea kuvata tunteuksiaan puhumalla, mutta he pystyvät ilmaisemaan mielikuviaan ja tunteitaan instrumenttien avulla sekä leikkeihin ja lauluihin eläytymällä. (Hongisto-Åberg, Lindberg-Piiroinen & Mäkinen 1993, 207.) Musiikki aktivoi sekä kehoa että mieltä ja auttaa ihmistä saamaan yhteyden niihin (Ahonen 1997, 41).

Kasvatustieteilijä Inkeri Ruokosen mukaan musiikilla on yhteyksiä lapsen sosiaalisen ja tunne-elämän kehittymiseen. Musiikin avulla voidaan ilmaista ja purkaa tunteita esimerkiksi musiikkisatujen tai musiikin kuuntelun yhteydessä. Lapsi voi kuvata musiikin herättämiä tunteita maalaamalla tai liikkumalla musiikin kuuntelun yhteydessä. Lapsi voi sijoittaa musiikilliseen mielenmaansa minkä tahansa leikkiin tai todellisuuteen sijoittuvan hänelle merkityksellisen kokemuksen. Aktiivinen musisointi rakentaa lapsen maailmaa, itsetuntoa ja itsenäisyyttä. (Ruokonen 2001, 132.)

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005 velvoittavat opettajaa vahvistamaan oppilaan tunneherkkyyttä ja tukemaan vuorovaikutustaitoja. Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaan minän kasvua ja kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan. Opetuksessa on muistettava, että oppilas rakentaa maailmankuvaansa tutkimalla ja ilmaisemalla taiteen keinoin kokemuksiaan ja itselleen merkityksellisiä elämän sisältöjä. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005.) Näiden edellä mainittujen asioiden kanssa samoilla linjoilla on myös Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet, joka asettaa opetuksen tavoitteeksi tukea oppilaan persoonallisuuden lujittumista ja henkistä kasvua sekä sosiaalisten taitojen ja luovuuden kehittymistä. Varhaisiän musiikkikasvatuksessa keskeistä sisältöä on elämysten avulla, leikin keinoin tukea lapsen kognitiivista, emotionaalista, motorista ja sosiaalista kehitystä. (Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002.)

Musiikki jo itsessään vaikuttaa ja aktivoi ihmistä. Kaikki varhaisiän musiikinopetuksessa käytettävät työtavat sopivat tunnetaitojen harjoitteluun. Nämä työtavat ovat kuunteleminen, soittaminen, laulaminen, liikkuminen sekä muiden taiteiden integroiminen musiikkiin. Olipa varhaisiän musiikinopetusryhmän opetuksen painopiste millainen tahansa, kaikki musiikin työtavat vaikuttavat ihmisen tunnetaitojen kehittymiseen jollain tavalla. Tietoisen suunnittelun avulla musiikin eri työtavoista voi saada kuitenkin vielä tehokkaammat välineet tunnetaitojen opettamiseen.

Erilaisten musiikkityylien kuuntelemisen lisäksi lasten kanssa voidaan kuunnella esimerkiksi myös hiljaisuuden ääniä. Eräällä kerralla Naururulla-ryhmässä lapset makasivat lattialla letkassa niin, että lapsen pää lepäsi toisen lapsen mahan päällä. Siinä lapset pystyivät tutkimaan, mitä hiljaisia ääniä he kuuluivat: toisen lapsen hengitystä tai muita elimistön ääniä. Tämä harjoitus kehittää lapsen keskittymiskykyä kuunnella erilaisia ääniä, mutta myös kasvat-
taa tutussa ryhmässä koettua läheisyyden tunnetta.

Kautta aikojen laulaminen on ollut eräs musisoinnin muoto ja tapa ilmaista tunteita; se rentouttaa, virkistää, luo tunnelmaa ja yhdistää ihmisiä, mitä voidaan tietoisesti käyttää yhteishengen luomiseen ja säilyttämiseen (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1993, 106). Naururullassa pyrin valitsemaan laulut niin, että ne tukisivat samalla myös kulloinkin käsiteltäviä tunnetaitojen aiheita. Lasten kanssa muokkasimme myös laulujen sanoituksia. Minä itse-lauluun sai jokainen keksiä itseä kuvaavat adjektiivit. Laulun sanat voivat alkaa esimerkiksi näin: ”Minä olen reipas ja minä olen rohkea...” Sanoja keksiessämme lapset kommentoivat toisten sanavalintoja. ”Ai ootko sä semmonen?”

Soittamisessa saadut oppimisen ja onnistumisen elämykset kasvattavat lapsen itseluottamusta. Soittimilla voidaan myös improvisoida. Improvisaation tarkoituksena voi olla tunteiden purkaminen turvallisella tavalla, joka on sosiaalisesti hyväksyttyä (Ahonen 1997, 203). Naururulla-ryhmässä teimme joskus niin, että jokainen sai kertoa, minkälainen olotila kyseisenä päivänä on ollut. Tämän jälkeen jokainen sai improvisoiden ilmaista oman tunnetilansa esimerkiksi käsirummulla.

Sveitsiläisen musiikkipedagogin Emile Jaques-Dalcrozen (1865-1950) mukaan ”musiikin sisäinen mieltäminen” voidaan toteuttaa liikkein - musiikin alku ja ydinelämys on liike. Keho on tärkein instrumentti musiikkiliikunnassa. Se virittyy melodian liikkeestä ja rytmin sykkeestä sekä musiikin tunnelmasta, sävystä ja omasta mielialasta. Leikin ja liikunnan avulla opitaan toimimaan muiden kanssa ja kokemaan läheisyyttä. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 1993, 155,157). Liikkeen kautta voidaan ilmaista monia ajatuksia ja olotiloja. Kun opettaja soittaa vaikkapa pianolla vaihdellen musiikin tyyliä ja tunnelmaa, lapset voivat miettiä, millainen tunnetila musiikista kulloinkin tulee mieleen. Näitä tunnelmia voi ilmaista vapaasti liikkuen.

Musiikkiin voidaan integroida myös muita taiteita kuten esimerkiksi kuvataiteita ja draamaa. Naururullassa käsitelimme kiusaamista niin, että esitin käsinukeilla aiheesta lyhyen tarinan, jonka kulkuun lapset pystyivät vaikuttamaan omilla ideoillaan. Tämän jälkeen vielä juttelimme tarinan tapahtumista. Seuraavalla tapaamiskerralla lapset saivat pareittain esittää tarinan käsinukeilla

tehden esitykseen mieleisensä lopun. Lapset, jotka eivät olleet esittämässä, saivat tehdä esitykselle "alkusoiton" ja "loppusoiton" soittamalla sävelpaloilla ja laulamalla osan Kukkudipum-laulusta. Lasten mielestä oli hauskaa tehdä käsinukke-esityksiä, jotka jäivät mieliin pitkäksi aikaa.

Erilaisten tehtävien ja musisoinnin lomassa pyrin aktivoimaan lapsia kertomaan ajatuksistaan myös suullisesti. Näin lapsilla oli mahdollisuus rohkaistua avautumaan ja jakamaan ajatuksiaan esimerkiksi siitä, mitä voi tehdä, jos jokin asia pelottaa. Kun lapset rohkaistuvat ajatusten ja tunteiden ilmaisemiseen musiikin eri muotojen, muiden taiteiden tai puhumisen kautta, he pystyvät kehittymään ja kohtaamaan paremmin elämässä eteen tulevia haasteita.

4 OPETTAMINEN JA TUNNETAIDOT

4.1 Opettaja "tiennäyttäjänä" ja elävänä esimerkkinä

Jokaisella opettajalla on oma persoonallinen tyyliensä ilmaista itseään ja opettaa asioita. Ei voida siis sanoa, millaiset tunnetaidot opettajalla tarkalleen ottaen tulisi olla. Joka tapauksessa varhaisiän musiikinopetuksessa opettajan tunnetaidot ovat avainasemassa, sillä lapset huomioivat sen, miten opettaja käyttäytyy erilaisissa tilanteissa. He ottavat opettajasta mallia tietoisesti ja myös tiedostamattaan. Siksi opettajan on kehitettävä sosiaalisia taitojaan aktiivisesti ja tiedostettava oma käyttäytymisensä muita kohtaan. Kun opettaja pyrkii esimerkiksi aidosti kuuntelemaan lapsia, lapset saavat mallia yhdestä erittäin tärkeästä vuorovaikutuksen taidosta. Lapsi, jota kuunnellaan, oppii itse kuuntelemaan muita ihmisiä (Jalovaara 2005, 55).

Opettaja tarvitsee ja käyttää tunnetaitojaan samalla lailla tavallisessa "muskarissa" kuin tunnetaitoja painottavassa varhaisiän musiikinopetusryhmässäkin. Kuitenkin koin, että opettajan roolini oli hieman erilainen eri ryhmien välillä. Naururullassa juttelin lasten kanssa useammin tunteisiin liittyvistä asioista verrattuna muihin opettamiini varhaisiän musiikinopetusryhmiin. Koin haasteelliseksi sen, miten tuon esille vaikeitakin asioita lapsille ymmärrettävällä kielellä.

Tiedostin myös oman vastuuni lapsen psyykkisen kasvun vahvistamisesta sekä lapsen ajattelun kehittymisestä joskus hyvinkin suurten asioiden edessä.

Opettajan mielialat vaikuttavat myös lasten mielialaan. Opettajan aito innostus voi tarttua lapseen, jolloin oppimisesta tulee innostavaa ja lapselle herää aito innostus oppia (Jalovaara 2005, 28). Opettajan on osattava reagoida lasten mielenliikkeisiin sopivalla tavalla sekä osattava käsitellä omia tunteitaan niin, että tunnin ilmapiiri olisi mahdollisimman luonteva ja oppimiseen kannustava.

Joskus opettajan on hyvä osata näyttää myönteisten tunteiden lisäksi myös negatiivisia tunteita. Kun opettaja osaa näyttää esimerkiksi suuttumuksensa sopivalla tavalla, se on esimerkkinä lapsille tunteiden näyttämisestä. Lapset oppivat, että suuttuminen on luonnollinen tunne ja senkin voi halutessaan ilmaista sellaisella tavalla, joka ei loukkaa toisia ihmisiä: ”Pidän sinusta, mutta en pidä siitä, mitä teit”.

Suuttumuksen ja kiukun tunteiden näyttäminen menettää merkitystään, jos se tapahtuu jatkuvasti ja pienimmästäkin asiasta (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 96). Tästä näkökulmasta katsottuna on hyvä, jos opettaja pystyy hallitsemaan tunteitaan, eikä suutu joka asiasta. Kun yleensä rauhallinen opettaja näyttää suuttumuksensa, lapsi huomioi suuttumuksen ja sen aiheuttaneen asian mahdollisesti paremmin. Jos opettaja huomaa jatkuvasti suuttuvansa tunneilla, silloin on hyvä pysähtyä miettimään syitä siihen ja keksiä uusia toimintatapoja tilanteiden ratkaisemiseksi. Onko opettajalla esimerkiksi työstä tai muista asioista johtuvaa uupumusta? Vai onko henkilökohtaisessa elämässä ihmissuhdeongelmia, jotka heijastuvat myös työmotivaatioon? Miten elämäntilannetta voisi viedä eteenpäin, jotta opettajan hyvinvointi lisääntyisi – sekä opettajan itsensä että muiden ympärillä olevien ihmisten vuoksi. Olen huomannut, että jos itse olen hyvin stressaantunut esimerkiksi opintojen vuoksi, saatan opettajana olla tiukempi lapsia kohtaan kuin mitä normaalisti olen.

Hyvä itsetuntemus ja tasapainoinen ote elämään auttavat opettajaa huomamaan positiiviset asiat opetustilanteissa. Olen huomannut, että työ lasten parissa tuo valoa ja energiaa opettajan elämään, kun vain antaa itsensä tuntea tuota positiivisuutta ja iloa. Lapset ovat aitoja ja avoimia ja heidän kanssaan

oppii näkemään pienetkin asiat suurina ilon ja ihmetyksen aiheina. Opettajan tasapainoinen ja hyväntuulinen olemus heijastuu lapsiin, ja lapsista takaisin opettajaan ja muihin ihmisiin. Näin mukava ketjureaktio on valmis!

4.2 Lapsiryhmän hallinta ja yksilöiden huomioiminen

Lasten kanssa toimiessa on osattava suunnitella ja toteuttaa tunteja siten, että toiminta olisi innostavaa ja oppimiseen kannustavaa. Joskus yhteistyö ei kuitenkaan suju niin kuin sen on suunnitellut tai toivonut menevän. Tällöin opettajan täytyy osata muuttaa käytöstään tai suunnitelmiaan, jotta tunti saataisiin etenemään mahdollisimman mutkattomasti. Ryhmän johtajana opettaja tietää opetuksen tavoitteet, joiden puitteissa luodaan yhdessä lasten kanssa mahdollisimman mielekkäitä ja motivoivia oppimistilanteita. Johtajuus ei ole hallitsemista vaan muiden suostuttelua yhteisen päämäärän eteen (Goleman 2000, 189).

Opettajan on osattava lukea tilanteita. Jos ryhmä vaikuttaa esimerkiksi kovin levottomalta, ei ole välttämättä järkevää tehdä tarkkaa keskittymistä ja hiljentymistä vaativaa tehtävää. Tällöin voi kokeilla vaikka musiikkiliikuntaa, jossa lapset saavat purkaa ylimääräistä energiaansa, ja vasta tämän jälkeen suunnata lasten huomio keskittymistä vaativaan tehtävään. Opettajan on siis osattava ymmärtää lasten tunnetiloja ja oloja, ja joustaa suunnitelmistaan, eikä aina ärsyyntyä lasten tottelemattomuudesta.

Lapset tarvitsevat yksilöllistä huomiota kasvaakseen itsenäisiksi persooniksi, ja saadakseen kokemuksen, että he ovat tärkeitä omana itsenään (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 163). Varhaisiän musiikinopetuksessa ryhmät ovat yleensä noin kahdeksasta lapsesta koostuvia pieniä ryhmiä. Tämän kokoisessa ryhmässä lasten yksilöllinen huomiointi on melko helppoa verrattuna peruskoulun joskus hyvinkin suuriin luokkakokoihin.

Jos ryhmässä on hyvin levottomasti tai muuten huomiota herättävästi käyttäytyvä lapsi, hän saa usein helposti opettajan huomiota. Tällöin opettajan on oltava tarkkana, että myös muut lapset tuntevat tulevansa huomioiduksi. Opet-

tajan tulee muistaa, että myös jonkun lapsen nostaminen opettajan suosikiksi on lasten asettamista eriarvoiseen asemaan. Tällainen lasten asettaminen paremmuusjärjestykseen saattaa ilmetä pieninä tekoina ja sanoina niin, että opettaja ei itse välttämättä tiedosta, mitä on tapahtumassa. Olen joskus lapsuudessani ollut opettajan suosikki, ja muistan sen tuntuneen hyvin hämmentävältä. Olen samaa mieltä Peltosen ja Kullberg-Piilolan kanssa siitä, että jonkun lapsen kohottaminen erityisasemaan on yhtä väärin kuin jonkun määrääminen syntipukiksi (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 163).

Rohkeuteen on hyvä kannustaa ja lapsi tarvitsee onnistumisen kokemuksia myös rohkeudessa. Toisinaan kannustamme niin kovasti, että se on jo melkein pakottamista. Pakottaminen lisää pelkoa, eikä se ole lapselle hyväksi. (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 135-136.) Opettajana pyrin huomioimaan tarkasti sen, että ketään ei pakoteta tekemään asioita, jotka tuntuvat liian pelottavilta tai ahdistavilta. Joskus mietin, kannustinko liikaa erästä Naururullaryhmässäni olevaa hiljaista lasta kertomaan ajatuksistaan. Tiedostin hyvin vahvasti sen, että liika kannustaminen saattaa tuntua painostavalta, joten pelkoni lapsen mahdollisesta ahdistumisesta opettajan vuoksi oli varmaan turha. Lapsen täydellinen suojeleminen niiltä asioilta, jotka tuntuvat vierailta tai jopa pelottavilta, olisi ”karhun palvelus” lasta kohtaan. Suojelusta saattaa olla suoranaista haittaa, koska se riistää aroilta lapsilta tilaisuuden oppia, miten tuntematon kohdataan tyynin mielin, ja päästä näin edes jossain määrin pelkonsa herraksi (Goleman 2000, 269).

5 POHDINTA

Tunnetaitopainotteisessa varhaisiän musiikinopetusryhmässä musiikki on sekä ilmaisun väline että itse tarkoitus. Mielestäni musiikki ja siihen yhdistettynä myös muut taiteet ovat hyviä välineitä tunnetaitojen tukemisessa ja kehittämisessä. Musiikin sanaton kieli antaa mahdollisuuden ilmaista itseään laajemmin ja vapaammin kuin pelkkä sanallinen ilmaisu. Taiteet sisältävät laajan valikoidun erilaisia asioita, jotka innostavat lapsia tekemään, kokemaan ja laajentamaan samalla myös tunnetaitoja.

Kiinnostukseni tunnetaitoja kohtaan ei ole hiipunut tätä pedagogista opinnäytetyötä tehdessäni – päinvastoin. Jatkan tämän aiheen käsittelyä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun musiikin koulutusohjelmaan tulevassa opinnäytetyössäni. Tuo opinnäyte sisältää materiaalipaketin, jossa on tunnetaitoja kehittäviä vinkkejä, lauluja ja musiikkileikkejä varhaisiän musiikinopetukseen. Tunnetaitoasioista kirjoittamisen ja näiden taitojen opettamisen vuoksi minun on täytynyt pohtia myös sitä, millainen ihminen ja opettaja olen sekä millaiset tunnetaidot minulla on. Tämä on syventänyt ymmärrystäni itseäni kohtaan ja tätä kautta myös muita ihmisiä kohtaan. Pyrin edelleen kehittämään itseäni niin, että tiedostaisin ja ilmaisisin tunteitani paremmin.

Tavalliset sattumukset varhaisiän musiikinopetusryhmässä ovat myös oivallinen ja tärkeä mahdollisuus kaikille tunnetaitojen harjoitteluun. Opettajan tunnetaidot punnitaan erilaisissa tilanteissa esimerkiksi ryhmän hallintaan ja yksilöiden huomioimiseen liittyvissä asioissa. Pienetkään tilanteet eivät ole merkityksettä, sillä lapset saattavat ottaa opettajasta mallia hyvinkin tarkkaan. Siksi opettajan olisi hyvä pohtia omia toimintatapojaan ja kehittää tasapainoista suhtautumista itseän ja elämään.

Mistä opettajat saisivat koulutusta tunnetaitoihin? Tunnetaitopainotteisen musiikkileikkikoulun pitämiseen ei järjestetä koulutusta ainakaan vielä tällä hetkellä. Siksi aiheesta kiinnostuneiden varhaisiän musiikinopettajien on etsittävä itse tietoa tunnetaidoista ja sovellettava tieto musiikin opettamiseen parhaimmaksi katsomallaan tavalla. Suomessa järjestetään kuitenkin erilaisia tunnetaitoihin liittyviä lisäkoulutuksia lasten ja nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Näitä tietoja kukin voi soveltaa omassa työssään lasten vuorovaikutuksen, itsetunnon ja terveen kasvun tukemiseen.

Kevään viimeisellä kokoontumiskerralla juttelin Naururulla-ryhmäni kanssa siitä, että syksyllä emme enää näkisikään toisiamme. Naururulla-ryhmää ei enää olisi olemassa. Juttelun lopuksi yksi lapsista sanoi: ”Ehkä joku keksii Naururullan vielä uudestaan!” Toivonkin, että jonain päivänä Naururullan kaltaisen toiminta jatkuu tavalla tai toisella, lasten iloksi.

LÄHTEET

Ahonen, H. 1997. Musiikki sanaton kieli. Helsinki: Hakapaino Oy

Goleman, D. 2000. Tunneäly. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa: hip hoi, musisoi. Tampere: Tammerpaino Oy

Isokorpi, T. 2004. Tunneoppia parempaan vuorovaikutukseen. Juva: PS-kustannus.

Jalovaara E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy

Jarasto, P. & Sinervo, N. 2000. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Taiteen ja leikin lumous. Toim. Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Tampere: Finn Lectura, 120-143.

Korkiakangas, M. 2005. Sosiaalisen kognition kehitys. Teoksessa Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan. Toim. Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. Helsinki: WSOY, 188-201.

Peltonen, A. & Kullberg-Piilola, T. 2005. Tunnemuksu. Tunnetaitoja perheille ja kasvattajille. Saarijärvi: LK-kirjat.

Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Viitattu 3.3. 2010. <http://www.oph.fi>, Säädökset ja ohjeet, Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet, Taiteen perusopetus, Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002.

Opetushallitus. 2005. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Viitattu 3.3. 2010. <http://www.oph.fi>, Säädökset ja ohjeet, Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet, Taiteen perusopetus, Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005.

LIITTEET

Liite 1. Naururulla

Eräänä kesäpäivänä vuonna 2007 olimme perheeni kanssa palaamassa kotiin matkalta. Katselin vihreää maisemaa auton ikkunasta ja mietin, mitkä asiat minua kiinnostivat ja mitä pidin tärkeänä elämässä. Totesin, että minua on aina kiinnostanut musiikki sekä psykologia. Mietin, että miksei näitä kahta asiaa voisi yhdistää tasavertaisesti musiikkileikkikoulussa. Siinäpä olikin sopiva ajatus opinnäytetyöhöni! Ajatus tunnetaitoja painottavasta musiikkileikkikoulutoiminnasta alkoi kypsyä tuosta päivästä lähtien.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kulttuurialan musiikin laitos järjestää kulttuuripalveluita, johon kuuluu muun muassa Muskaristudio. Muskaristudiossa toimii erilaisia varhaisiän musiikinopetusryhmiä, ja joissain ryhmissä opettajina toimivat opintojensa loppuvaiheessa olevat opiskelijat. Keväällä 2008 minulta kysyttiin, haluaisinko lukuvuonna 2008-2009 pitää musiikkileikkikouluryhmää Muskaristudiossa. Vaikka en ollut kuullut, että kukaan olisi aiemmin pitänyt tunnetaitopainotteista musiikkileikkikouluryhmää, uskalsin tarttua tähän mahdollisuuteen ja lähteä toteuttamaan ideaani. Olinhan joka tapauksessa pitänyt muutaman sellaisen musiikkileikkikoulutunnin kokeiluna esimerkiksi jollekin päiväkotiryhmälle, koska aion tehdä aiheesta opinnäytetyön.

Muskaristudion yhteistyökumppanina toimii muun muassa Jyväskylän musiikkiopisto, jonka tiloissa alkoi toimia tunnetaitopainotteinen varhaisiän musiikinopetusryhmäni. Ryhmän nimeksi tuli Naururulla ja se suunnattiin 5-6-vuotiaille lapsille. Naururullassa yhdistyi tasavertaisesti musiikilliset tavoitteet ja tunnetaitojen harjoittelu. Yhdessä soitimme, lauloimme, kuuntelimme ja liikuimme musiikin mukaan. Tutustuimme musiikin keinoin erilaisiin tunteisiin ja näin opimme ymmärtämään miltä itsestä ja toisesta tuntuu. Yhdessä harjoittelimme tunnistamaan, käsittelemään, hyväksymään ja ilmaistamaan erilaisia tunteita. Musiikin rinnalla käytimme myös draamaa ja kuvataiteita. Naururullan toiminta ei ollut terapiaa, eikä sen tarkoituksena ollut korvata sitä.

Liite 2. Tuntisuunnitelma

tunnin teema: viidakko

musiikillinen tavoite: tasajakoisen rytmikan harjoittelu erityisesti kehorytmejä käyttäen

sosiaalis-emotionaalinen tavoite: pelko-rohkeus tunneparin käsitteleminen

1. Yhdessä-laulu (ks. toinen opinnäytetyöni. Säveltämäni laulun nuotit löytyvät sieltä.)
  - Lauletaan ja taputetaan perussykkeessä: kädet ristiin jalkoihin, kädet yhteen, kädet ristiin olkapäille, kädet yhteen.
2. Viidakkorytmijuttu
  - ”Onkos tuttu tämä juttu, tämä juttu, tämä juttu?
Onkos tuttu tämä juttu, viidakkorytmijuttu?
  - Lauletaan ja liikutaan 4/4-tahtilajissa. Kävellään niin, että jaloissa säilyy perussyke. Taputetaan käsillä perussykkeessä: toinen käsi ristiin olkapäälle, toinenkin käsi ristiin toiselle olkapäälle, kädet yhteen taputus kaksi kertaa.
  - Laulun loputtua opettaja tekee jonkin kehorytmin, jonka lapset toistavat. Rytmien toistamisen jälkeen liikutaan ja lauletaan laulu uudestaan. Myös lapset voivat keksiä kehorytmejä, joita muut toistavat.
3. Kuvan tutkiminen
  - jutellaan kuvasta, jossa toukat katselevat taulussa olevia pelottavia eläimen silmiä
    - ✓ Mitä kuvassa tapahtuu?
    - ✓ Onko selin olevalla toukalla peloissaan oleva, rohkea, vai jokin muu ilme? (Näytä vaihtoehtoja kasvokuvista)
    - ✓ Pelottaako jokaista joskus joku asia? (Kerro: sekä pelkoa että rohkeutta tarvitaan!)
    - ✓ Mistä voi saada rohkeutta ja uskallusta? (Kerro oma esimerkki)
4. Tiheässä pimeässä
  - Seinille on laitettu pelkoa ja rohkeutta ilmaisevat kasvokuvat
”*Tiheässä pimeässä viidakossa hämärässä,
tiheässä pimeässä viidakossa hämärässä.*
Kuulen norsun aivastuksen,
leijonien haukotuksen,
kojoottien ulvontaa,
ihanaa, kun pelottaa!”
  - Lauletaan ja liikutaan: Säkeistö alkaa kuiskauksilla. Kuiskausten aikana nouseaan kyykystä hitaasti ylös ja taputetaan taa titi-sykkeessä. Laulun alettua liikutaan niin, että jaloissa pysyy perussyke, ja taputetaan taa titi-sykkeessä. Säkeistön lopuksi mennään nopeasti kyykkyyyn, ja opettaja kysyy yhden kysymyksen. Lapset menevät joko pelko- tai rohkeus-kuvan luo riippuen siitä, mitä he vastaisivat kysymykseen. Seuraava säkeistö alkaa, ja liikkeet ovat samat kuin aiemminkin.
  - kysymyksiä:
    - ✓ Miltä tuntuisi kiivetä ylimmälle askelmalle kiipeilytelineessä?
    - ✓ Miltä tuntuisi laulaa yksin yleisön edessä muskarin kevätjuhlassa?
    - ✓ Miltä tuntuisi jutella vieraalle aikuiselle?
    - ✓ Miltä tuntuisi kävellä yksin pimeässä? -> kävellä äidin kanssa?
  - Lauletaan ja soitetaan djembellä laulu. Kuiskausten aikana soitetaan hiljaa sormenpäillä, laulun alettua soitetaan voimakkaasti käsillä taa titi-rytmissä.
5. Krokotiilien uniletka
  - Lapset makaavat lattialla letkassa niin, että pää lepää toisen lapsen mahan päällä. Kuunnellaan kehon ääniä, hengitystä ja muita hiljaisia ääniä.
6. Loppuleija-laulu

